

12 Ιανουαρίου 2011
www.geostrategy.gr

Πυρηνική ενέργεια και πυρηνικά όπλα στην Τουρκία

Του Χρήστου Μηνάγια

Η Τουρκία επιδιώκει να αποκτήσει μια θέση μεταξύ των πλουσιότερων χωρών του κόσμου πολλαπλασιάζοντας τις πηγές ενέργειας και μειώνοντας ταυτόχρονα την εξάρτησή της από το εξωτερικό. Με δεδομένο λοιπόν ότι οι Τούρκοι δεν διαθέτουν ούτε φυσικό αέριο ούτε πετρέλαιο, η απόκτηση πυρηνικής ενέργειας αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα αναβάθμισης της οικονομίας τους. Η στρατηγική της Άγκυρας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, όπως αυτή καθορίζεται σε επίσημα έγγραφα, στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Ανάπτυξη πυρηνικής τεχνολογίας.
- Εξασφάλιση της προστασίας και της ασφάλειας από την πυρηνική ενέργεια.
- Προώθηση πυρηνικών προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη της αναγκαίας υποδομής και εκσυγχρονισμός της υπάρχουσας.
- Συνεργασία με φορείς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στα πλαίσια των παραπάνω αρχών εντάσσονται τα εξής:

- Ο Τουρκικός Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (ΤΑΕΚ), που υπάγεται απ' ευθείας στον πρωθυπουργό και απασχολεί 715 εργαζομένους, υπέγραψε πρωτόκολλα συνεργασίας με 36 καθηγητές των 16 πανεπιστημίων της χώρας που ακολουθούν: πανεπιστήμιο Kafkas, Ondokuz Mayis, Rize, Harran, Gaziantep, Cukurova, Mersin, Akdeniz (Μεσογείου), Uludag, Trakya (Θράκης), Mugla, Kocaeli, Onsekiz Mart, Selcuk, Άγκυρας και Ege (Αιγαίου).
- Η Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας της Τουρκίας (ΑΕΚ) αποτελείται από τον πρόεδρο του ΤΑΕΚ και τους 3 αντιπροέδρους, καθώς επίσης και από ένα μέλος από τα υπουργεία Άμυνας, Εξωτερικών και Ενέργειας-Φυσικών Πόρων.

- Στις 17-10-2008 συγκροτήθηκε η Διεύθυνση Συνεργασίας στους Τομείς Πυρηνικής Συνεργασίας και Εκπαίδευσης με τα Τουρκόφωνα Κράτη (TUDNAEM), όπως Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Κιργιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν και «ψευδοκράτος της Βόρειας Κύπρου».
- Το 2013 θα αρχίσει η κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου στο Akkuyu της Μερσίνης, κατόπιν διακρατικής συμφωνίας που υπέγραψαν οι πρωθυπουργοί της Τουρκίας και Ρωσίας στις 10-1-2010 στη Μόσχα. Μάλιστα, η τουρκική εφημερίδα Zaman/14-12-2010 επικαλείται δήλωση του Ρώσου πρέσβη στην Άγκυρα Vladimir Ivanovski, ο οποίος γνωστοποίησε ότι ο πρώτος αντιδραστήρας θα τεθεί σε λειτουργία το 2018, ο 2^{ος} το 2019, ο 3^{ος} το 2020 και ο 4^{ος} το 2021.
- Στις 24-12-2010 υπογράφηκε συμφωνία συνεργασίας μεταξύ Τουρκίας και Ιαπωνίας για την κατασκευή ενός πυρηνικού εργοστασίου στη Sinop της Τουρκίας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας κατασκευής υλικών παραγωγής πυρηνικής ενέργειας και τη δημιουργία πανεπιστημίου πυρηνικών τεχνολογιών στην Τουρκία.

Κατά τα λοιπά, στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, η Τουρκία συνεργάζεται με τους Ρώσους στην Ανατολική Μεσόγειο, τους Ιάπωνες στη Μαύρη Θάλασσα και τα τουρκόφωνα κράτη στο Καύκασο και στην Κεντρική Ασία, καταδεικνύοντας ότι είναι μια χώρα που εξελίσσεται, αναπτύσσεται και αποτελεί πόλο προσέλκυσης διεθνών κεφαλαίων.

Σύμφωνα με τον Τούρκο δημοσιογράφο Μεχμέτ Αλί Μπιράντ σε άρθρο του στην εφημερίδα Milliyet/29-12-2010 υπάρχουν 4 κατηγορίες χωρών σχετικά με την πυρηνικά ενέργεια: η 1^η κατηγορία περιλαμβάνει το «κλαμπ» των χωρών, όπως οι ΗΠΑ, η Μ. Βρετανία, η Γαλλία, η Ρωσία και η Κίνα, που διαθέτουν πυρηνικά όπλα, παράγουν πυρηνικά καύσιμα και ασκούν τον παγκόσμιο έλεγχο για τη μη εξάπλωση των πυρηνικών όπλων. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Μπιράντ αποκαλεί τις εν λόγω χώρες ως «5μελή συμμορία». Στη 2^η κατηγορία ανήκουν χώρες όπως το Πακιστάν, η Ινδία, η Βόρειος Κορέα και το Ισραήλ, οι οποίες κατασκεύασαν αυθαίρετα πυρηνική βόμβα με την ανοχή των χωρών της 1^{ης} κατηγορίας και μπορούν να παράγουν πυρηνική ενέργεια για τις δικές τους ανάγκες, χωρίς όμως να μπορούν να διαθέτουν πυρηνικό καύσιμο σε άλλα κράτη. Στην 3^η κατηγορία ανήκουν οι χώρες που δεν διαθέτουν πυρηνικά όπλα αλλά μπορούν να παράγουν πυρηνικό καύσιμο για τα πυρηνικά εργοστάσια που διαθέτουν, όπως η Αργεντινή, η Βραζιλία, η Ιαπωνία, η Ελβετία, το Βέλγιο, το Καζακστάν, η Ισπανία, η Νότιος Κορέα και το Ιράν. Τέλος, στην 4^η κατηγορία ανήκουν οι χώρες που δεν διαθέτουν ούτε πυρηνικά όπλα ούτε προγράμματα ανάπτυξης πυρηνικής ενέργειας. Ο Μπιράντ καταλήγει τονίζοντας, ότι η Τουρκία σχεδιάζει να κατασκευάσει εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας και να παράγει

πυρηνικό καύσιμο, αφενός για να ενταχθεί μεταξύ των χωρών της προαναφερόμενης 3^{ης} κατηγορίας, αφετέρου για να απαλλαχθεί από την «5μελή συμμορία» των χωρών της 1^{ης} κατηγορίας, με ότι αυτό συνεπάγεται, υπονοώντας φυσικά ότι το επόμενο βήμα της πατρίδας του θα είναι να μεταπηδήσει στην κατηγορία των χωρών που διαθέτουν πυρηνικά όπλα.

Η πρώτη επαφή των Τούρκων με τα πυρηνικά όπλα υπήρξε το 1961 που οι Ηνωμένες Πολιτείες παρέδωσαν στους Τούρκους 15 βαλλιστικούς πυραύλους μέσου βεληνεκούς που έφεραν πυρηνικές κεφαλές, στους οποίους δόθηκε η ονομασία «Ibrahim II». Οι πύραυλοι αυτοί εγκαταστάθηκαν στην αεροπορική βάση του Cigli της Σμύρνης και το στρατιωτικό-πολιτικό προσωπικό που υπηρετούσε στην εν λόγω μονάδα πυραύλων, της οποίας ο διοικητής ήταν Τούρκος, ανερχόταν σε 2.000 άτομα. Επισημαίνεται ότι οι Τούρκοι αξιωματικοί είχαν εκπαιδευθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες και το 1962 πραγματοποίησαν εκπαιδευτική βολή πυραύλων. Επειδή οι «Ibrahim II» ήταν εγκατεστημένοι σε 5 ράμπες εκτοξεύσεως χωρίς κάποιο είδος παραλλαγής, οι κάτοικοι των πέριξ χωριών πίστευαν ότι επρόκειτο για μιναρέδες, δεδομένου ότι αυτοί είχαν μήκος 18 μ. και διάμετρο 2,74 μ. Έφεραν μάλιστα πυρηνική κεφαλή 1,44 μεγατόνων. Στις 22-10-1962 οι πύραυλοι «Ibrahim II» παρεδόθησαν εξ ολοκλήρου στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, ωστόσο μετά την κρίση της Κούβας και κατόπιν αμερικανο-ρωσικής συμφωνίας αυτοί αποσύρθηκαν και οι Αμερικανοί, σε αντάλλαγμα, δεσμεύτηκαν να προμηθεύσουν στην Τουρκία σύγχρονα οπλικά συστήματα.

Μετά το 1962 υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις εμπλοκής των Τούρκων σε λαθραία διακίνηση υλικών πυρηνικής τεχνολογίας. Συγκεκριμένα:

- Το 1981, αναφέρθηκε εμπλοκή της τουρκικής εταιρείας ΜΚΕΚ στο πυρηνικό πρόγραμμα του Πακιστάν για την κεκαλυμμένη προμήθεια συγκεκριμένων υλικών, κατόπιν μίας μυστικής συμφωνίας μεταξύ του τότε προέδρου της τουρκικής χούντας Κενάν Εβρέν και του Πακιστανού ομολόγου του Ζία Ουλ Χακ. Η συμφωνία αυτή προέβλεπε την παροχή «διευκολύνσεων» εκ μέρους της Τουρκίας προς το Πακιστάν για την προμήθεια ορισμένων ευαίσθητων υλικών που απαιτούντο για το πυρηνικό πρόγραμμα του τελευταίου, δια της παρεμβολής τουρκικών εταιρειών (μεταξύ των οποίων κύριο ρόλο είχε η ΜΚΕΚ), με αντάλλαγμα την παροχή πυρηνικής τεχνολογίας προς την Τουρκία. (εφημερίδα Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ, Μάνος Ηλιάδης)
- Τούρκοι πράκτορες μεσολάβησαν για την κλοπή απορρήτων πληροφοριών για θέματα πυρηνικής ενέργειας από τις Ηνωμένες Πολιτείες. (τουρκική εφημερίδα Hurriyet/6-1-2008)

- Δύο τουρκικές εταιρείες ηλεκτρονικών συστημάτων κατηγορήθηκαν από το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών για πιθανή εμπλοκή τους σε λαθρεμπόριο πυρηνικών υλικών. (CNN TURK/13-1-2009)

Στο ερώτημα εάν η Άγκυρα προτίθεται ή δύναται να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα κρίνεται σκόπιμο να παραθέσουμε τις ακόλουθες τουρκικές απόψεις:

- Στο βιβλίο με τίτλο: «NATO-Κωνσταντινούπολη και Ευρεία Στρατηγική της Μέσης Ανατολής» ο συγγραφέας ταγματάρχης ε.α. Erol Bilbilik σχετικά με τη δυνατότητα της Τουρκίας να κατασκευάσει πυρηνική βόμβα αναφέρει το εξής: «Διαθέτουμε τα άτομα που θα κατασκευάσουν όπλα. Εάν αναλογισθούμε ότι ακόμη και το Πακιστάν έχει τη δύναμη να κατασκευάσει ατομική βόμβα, εμείς γιατί να μην την έχουμε;»
- Ο αντιπύραρχος ε.α. Orhan Köse, πρώην διοικητής της 2^{ης} Τακτικής Αεροπορικής Δύναμης δήλωσε: «Η Τουρκία πλέον διαθέτει τη γνώση, την τεχνολογία και τη δυνατότητα να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, αυτό θα προκαλέσει την αντίδραση άλλων χωρών. Εμείς δεν είμαστε σε θέση να απαντήσουμε σε μια τέτοια αντίδραση.»
- Η τουρκική εφημερίδα Milliyet σε δημοσίευμα της στις 23-11-2009 αναγράφει τα ακόλουθα: «Η Τουρκία είναι μία μουσουλμανική χώρα. Η πρώτη μουσουλμανική χώρα παγκοσμίως που κατασκεύασε εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας είναι το Πακιστάν, το οποίο αμέσως μετά κατασκεύασε ατομική βόμβα. Η δεύτερη μουσουλμανική χώρα που κατασκεύασε εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας είναι το Ιράν, το οποίο εισήλθε στη διαδικασία κατασκευής ατομικής βόμβας. Η Τουρκία, η οποία αποτελεί μία χώρα κλειδί στη Μέση Ανατολή, αν κατασκευάσει εργοστάσιο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, είναι σαφές ότι θα επιχειρήσει να κατασκευάσει ατομική βόμβα.»
- Το τουρκικό Κέντρο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Αναλύσεων TURKSAM σε μελέτη του με τίτλο: «Η Τουρκία Γίνεται Πυρηνική Δύναμη», επισημαίνει τα εξής: «Στο εγγύς μέλλον η Τουρκία θα αναγγείλει ότι θα γίνει πυρηνική δύναμη, δεδομένου ότι έχει την τεχνολογία να παράγει πυρηνικά όπλα. Την τελευταία δεκαετία η Τουρκία επενδύει στην τεχνολογία πυραύλων μεγάλου βεληνεκούς. Ωστόσο η διεθνής κοινότητα, η οποία ενδιαφέρεται περισσότερο για την πυρηνική τεχνολογία και λιγότερο για την πυραυλική, παρακολουθεί με προσοχή την Τουρκία.»

Παρακολουθώντας τη στρατηγική της Άγκυρας στους τομείς των επιστημών, της τεχνολογίας και της άμυνας, διαπιστώνεται ότι οι Τούρκοι

προσαρμόζουν το ναυτικό τους δόγμα σύμφωνα με τα γεωπολιτικά τους δεδομένα του 21^{ου} αιώνα, δίδοντας παράλληλα μεγάλη βαρύτητα στην πληροφορική-κυβερνοπόλεμο, στο διάστημα-αεροπορία, στην πυρηνική ενέργεια και στα πυραυλικά συστήματα μεγάλου βεληνεκούς. Σημειώνεται ότι η ανάπτυξη πυραύλων με μεγάλα βεληνεκή αποτελεί σοβαρότατη ένδειξη περί αναπτύξεως πυρηνικών όπλων, διότι πύραυλοι συμβατικής γομώσεως με αυτά τα βεληνεκή έχουν περιορισμένη στρατιωτική αξία σε σύγκριση με το κόστος ανάπτυξης και κατασκευής τους.

Συνεκτιμώντας όλα τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα ότι δεν πρέπει να υποτιμηθεί η πιθανότητα ανάπτυξης από την Τουρκία πυρηνικών όπλων, ένα ενδεχόμενο για το οποίο υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις, που πιθανόν θα αποτελέσει πεδίο αντιπαράθεσής της με τη διεθνή κοινότητα στο μέλλον. Τούτο συνάδει αφενός με την επιδίωξή της να ενταχθεί στο «κλαμπ» των πυρηνικών χωρών λόγω της στρατηγικής της θέσης, αφετέρου με τον παγκόσμιο ρόλο που φιλοδοξεί να διαδραματίσει στο μέλλον και τη συνεχιζόμενη προσπάθεια ανάπτυξης όλο και μεγαλύτερης στρατιωτικής ισχύος.

(Ο Χρήστος Μηνάγιας είναι συγγραφέας του βιβλίου «Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας» που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Τουρίκη. Πρόκειται για μια εμπειριστατωμένη μελέτη η οποία βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε πρωτογενείς τουρκικές πηγές και μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας χρήσιμος οδηγός για το είδος της απειλής που συνιστούν οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις και τις επιδιώξεις της εξωτερικής πολιτικής της Άγκυρας υπό το μανδύα του νεο-οθωμανισμού. Επίσης, είναι τακτικός αρθρογράφος επί θεμάτων Τουρκίας στην ιστοσελίδα www.geostrategy.gr)